

society
.mk

Препораки и заклучоци Rekomandime dhe konkluzione
conclusions and Recommendations dhe konkluzione
препораки и заклучоци Recommendations and Conclusions

Skopje, 15-17 November 2006

Скопје, 15-17 ноември 2006

Shkup, 15-17 nëntor 2006

Published by:
Metamorphosis Foundation

English translation by:
Nicolce Mickoski

Albanian translation by:
Bardhyl Jashari

Издава:
Фондација Метаморфозис

Превод на англиски:
Николче Мицкоски

Превод на албански:
Бардил Јашари

Лектурирано од:
Маја Катарова

Boton:
Fondacioni Metamorfozis

Përkthimi në anglisht:
Nikollçe Mickoski

Përkthimi në shqip:
Bardhyl Jashari

Design&Prepress:
www.brigada.com.mk

Conference Team:

Bardhyl Jashari
Filip Stojanovski
Bisera Taric
Nicolce Mickoski
Jordanka Petrushevska
Jovan Petrov
Ana Trpovska
Snezhana Savoska
Julijana Andonova

CIP – Каталогизација и публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“,
Скопје

004.7:316.42 (062)
ПРЕПОРАКИ и заклучоци од втората меѓународна конференција
е-Општество.Мк 2006 / [превод на англиски Николче Мицкоски;
превод на албански Бардил Јашари] = Conclusions and
recommendations of the second international conference e-Society.Mk
2006 [English translation by Nicolce Mickoski; Albanian translation by
Bardhyl Jashari] = Rekomandime dhe konkluzione nga konferenca e
dytë ndërkombëtare e-Shoqëri.Mk 2006 / [përkthimi në anglisht:
Nikollçe Mickoski ; përkthimi në shqip: Bardhyl Jashari]. – Скопје :
Фондација Метаморфозис, 2006. – 24 стр. ; 18 см
Текст напоредно на мак., алб. и англ. јазик

ISBN 9989-2451-6-9
1. Мицкоски, Николче 2. Јашари, Бардил
а) Информациско општество – Собири
COBISS.MK-ID 67879434

It is impossible to imagine any kind of work being done today without knowledge of basic information technology skills, i.e. computers and internet use. The new Information Society Law will have immense importance on use of ICT in the economy, education, culture, and health. Republic of Macedonia has built its own Strategy for Information Society Development, and our next task is to implement it.

Mile Janakieski, Minister of Transport and Communications of Republic of Macedonia

The development of new technologies brings many advantages, such as improving the efficiency of the public administration, facilitating communication between central and local government on one hand, and the citizens on the other. ICT can increase access to public institutions and improve their transparency, thus increasing the public trust in their work.

Natalya Drozd, Acting Head of OSCE Mission to Skopje

FOSIM supports these efforts because information society development is: integral and key part of the overall social and economic development, and important component of the process of Euro integration. They also provide affirmation of Macedonia as active stakeholder in these processes through initiating dialogue on the challenges and next steps, enabling the region to achieve qualitative leap. The partnership between the governmental, the nongovernmental, and the private sector is basic precondition for development, providing direct feedback on and fulfilling the needs of the citizens, creating conditions for sustainable information society development.

Vladimir Milchin, Executive Director, FOSIM

E-society is socio-technical term covering all aspects of living in a society by using new technologies. In near future, its members will include not only humans, but [sentient] computers also.

Marjan Gushev, Metamorphosis Foundation Board Member

Second International Conference “e-Society.Mk 2006”

E-Society in South-East Europe

Best Practices in Institutional Framework Building

E-government and Citizen Participation

Freedom of Information and Data Privacy

e-Commerce, Cyber-Crime and Cyber-Security

legislation

New Media Influence on Policy

Partnership, networking and building synergy for

bridging the gap eSEE and eEU

Recommendation considering the copyrights

More than 350 participants from 10 different countries (Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Serbia, Macedonia, Montenegro, Romania, Czech Republic and Ireland) participated at the second International E-Society.Mk Conference organized by Metamorphosis Foundation in Skopje from 15-17 November 2006.

The focus of the conference was regional approach to ICT policy creation. The conference provided broad participation of experts, policymakers, advocacy groups and other stakeholders from Macedonia, the South-East European (SEE) Region and EU to share knowledge and experiences through series of panel discussions and workshops. It provided an excellent opportunity for different stakeholders from the region to discuss challenges ahead, share information, experience and exchange knowledge. Moreover, it brought a regional perspective to local problems and provided a possibility to foresee future ones.

Countries in the SEE region share similar historical and political background, as well as future aspirations towards joining the EU. All of them share the need for development of information society as tool for economic and social development. However, they have various levels of achievement and diverse foci in both policymaking and implementation. The level of sharing of good practices and regional cooperation in the SEE has been unsatisfactory. Current and future needs require increased networking of information society experts, both at policy and practical level, especially synchronization of governmental communication system by

adoption of same standards, with a view on leapfrogging to EU level. This need is also evident within the civil society, as increased solidarity, backed by sharing of experiences and expertise on regional level will contribute to the local effectiveness of NGOs.

Considering the Macedonian example, almost all relevant stakeholders, from political actors of all stripes, to business and civic sector representatives, have repeatedly expressed the need for building of information society in the country, both as mainstream element of economic development, and as vehicle for increased inclusion of various communities and groups. This national-level agreement lead to completing of several important legislative and policy efforts, most importantly the Law on Electronic Communications, and the National Strategy on Information Society Development. Sponsored by UNDP and FOSIM, the National Strategy for Information Society Development was created by a multilateral expert Task Force, coordinated by the Commission for IT. Under patronage of the President, it was accepted by the Government in June, and adopted with consensus by the Parliament in September 2005. Similarly, most of SEE countries adopted National ICT Strategies but lag behind with their implementation.

During the conference discussions it was emphasized that SEE countries need to undertake essential and well coordinated efforts in order to achieve the level of development present in the countries of European Union. NGOs in partnership with governments and the private sector must play a crucial role in the development of

information society and ensuring that the transition toward the information society is conducted in a way beneficial to all segments of the society and in a manner that does not endanger individual rights and freedoms. As Mr. Antoin O Lachtnain from EDRI-member Digital Rights Ireland pointed out "It is vital to put citizen's welfare and dignity at the heart of the e-society".

Furthermore, it was underlined that it is unlikely to have high impact without the full involvement of NGOs which represent the interests of citizens in various ways and act as a bridge across the gap of trust which very often exists between citizens and governments.

The challenges the region will face in the future will require increased cooperation, more skills, increased productivity and a deeper understanding of the issues arising from using ICT and their influence on our society.

Bardhyl Jashari

Director

Metamorphosis Foundation

Втора меѓународна конференција „Е-Општество.Мк 2006“

Е-Општество во Југоисточна Европа

Најдобри практики при изградба на институционална рамка

Е-владеење и граѓанско учество

Слободен пристап до информации и заштита на лични податоци

Е-трговија, компјутерски криминал и законска рамка за сигурност

Влијание на новите медиуми на применетите политики

Партнерство, вмрежување и градење синергии за надминување на јазот помеѓу еЈИЕ и еЕУ

Препорака во врска со авторски права

Повеќе од 350 учесници од 10 земји (Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Србија, Македонија, Црна Гора, Романија, Чешка и Ирска) зедао учество на втората меѓународна конференција „Е-Општество.Мк“, која се одржа од 15 до 17 ноември 2006 година во хотелот „Холидеј ин“, во Скопје, во организација на фондацијата „Метаморфозис“.

Фокусот на конференцијата беше регионалниот пристап во креирањето политики, поврзани со информатичките и со комуникациските технологии (ИКТ). На конференцијата учество зедао голем број експерти, креатори на политики, лоби-групи и други чинители од Македонија, регионот на Југоисточна Европа и од ЕУ, кои споделуваа знаења и искуства во рамките на панел-дискусиите и работилниците.

Конференцијата беше одлична можност разните чинители од регионот да разговараат за претстојните предизвици, да споделат информации, искуства и знаења. Исто така, конференцијата донесе една регионална перспектива на локалните проблеми и беше можност да се предвидат идните.

Земјите од Југоисточна Европа делат слична историска и политичка ситуација, како и аспирации за влегување во ЕУ. Сите тие имаат потреба од развој на информатичкото општество како алатка за економски и социјален развој. Од друга страна, пак, сите тие имаат различни нивоа на достигнувања и различни фокуси во креирањето политики и нивно спроведување. Регионалната соработка и размената на успешни достигнувања се на незадоволително ниво. Тековните и идните потреби бараат зголемено

вмрежување на експертите за информатичко општество, и на политичко и на практично ниво, особено синхронизирање на владиниот систем за комуникации преку усвојување исти стандарди како алатка за достигнување на европските критериуми. Оваа потреба е евидентна и во граѓанското општество, бидејќи зголемената солидарност, заедно со споделувањето искуства и знаења на регионално ниво, ќе придонесе за поголема ефикасност на локалниот невладин сектор.

Кај македонскиот пример, речиси сите релевантни чинители, од политичките актери од сите бои, до претставниците на деловниот и на граѓанскиот сектор, постојано ја повторуваа потребата од градење информатичко општество во земјата, и како елемент во главните општествени текови и како средство за зголемена инклузија на разни заедници и групи. Овој договор на национално ниво води кон комплетирање на неколку важни законски и политички напори, од кои најважни се Законот за електронски комуникации и Националната стратегија за развој на информатичкото општество. Со финансиска поддршка на УНДП и на ФИОМ, Националната стратегија за развој на информатичкото општество беше изготвена од работна група, составена од експерти од сите сфери на општеството и координирана од Комисијата за информатичка технологија. Стратегијата под покровителство на Претседателот беше прифатена од Владата во јуни, а Парламентот ја изгласа со консензус во септември 2005 година. Слично како Македонија, повеќето земји од Југоисточна Европа донесоа свои национални стратегии за ИКТ, но застануваат со нивното спроведување.

За време на дискусиите на конференцијата беше потенцирано дека земјите од Југоисточна Европа треба да вложат неопходни и добро координирани напори за да го достигнат тековното ниво на развој на земјите-членки на Европската Унија. Невладините организации во партнерство со владите и со приватниот сектор мора да имаат клучна улога во развојот на информатичкото општество и да бидат гарант дека транзицијата кон информатичкото општество се спроведува на начин кој е во корист на сите сегменти на општеството и на начин на кој не се загрозуваат индивидуалните права и слободи. Како што изјави Антон О'Лакхтанин од „Дигитални права Ирска“, организација-членка на ЕДРИ, „Од огромно значење е да се стават добросостојбата и достоинството на граѓаните во срцето на е-општеството.“

Исто така, беше нагласено дека нема голем успех без целосна вклученост на невладиниот сектор, кој ги претставува интересите на граѓаните на разни начини и дејствува како мост преку јазот доверба, кој многу често се среќава меѓу граѓаните и владите.

Предизвиците со кои ќе се соочи регионот во иднина ќе бараат зголемена соработка, повеќе вештина, зголемена продуктивност и подлабоко разбирање на прашањата што произлегуваат од употребата на ИКТ и нивното влијание врз нашето општество.

Бардил Јашари,
директор
фондација „Метаморфозис“

Konferenca e dytë ndërkombëtare “e-Shoqëri.Mk 2006”

E-shoqëria në Evropën Juglindore

Praktikat më të mira për ndërtimin e kornizës institucionale

E-qeverisja dhe pjesëmarrja qytetare

Qasje e lirë deri te informatat dhe mbrojtja e të dhënave personale

E-tregtia, krimi kompjuterik dhe korniza ligjore për siguri

Ndikimi i medimeve te reja ne politikat e zbatuara

Partneriteti, lidhja në rrjetë dhe krijimi i sinergjive

për tejkalimin e hendekut në mes eELJ dhe eUE

Rekomandime në lidhje me të drejtat e autorit

Më tepër se 350 pjesëmarrës prej 10 shteteve (Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Bullgaria, Kroacia, Serbia, Maqedonia, Mali i Zi, Rumunia, Çekia dhe Irlanda) morën pjesë në Konferencën e dytë ndërkombëtare “e-Shoqëria.Mk” të organizuar nga Fondacioni “Metamorfozis”, e cila u mbajt nga data 15 deri 17 nëntor 2006 në hotelin “Holidej in” në Shkup.

Fokusi i konferencës ishte qasja regjionale në krijimin e politikave lidhur me teknologjitë e informacionit dhe komunikacionit (TIK). Në konferencë morën pjesë numër i madh ekspertësh, krijues të politikave, lobi-grupe dhe faktorë tjerë nga Maqedonia, regjioni i Evropës juglindore dhe Unionit Evropian (UE) të cilët ndanë njohuritë dhe përvojat e tyre në kuadër të panel-diskutimeve dhe punëtorive. Konferenca ofroi një mundësi të shkëlqyer që faktorët e ndryshëm nga regjioni të bisedojnë për sfidat e ardhshme, të ndajnë informacione, përvoja dhe njohuri. Gjithashtu, solli një perspektivë regjionale të problemeve lokale dhe ofroi mundësi që të parashihen problemet e ardhshme.

Vendet e Evropës juglindore kanë përvoja të ngjashme historike dhe politike, si dhe aspirata për integrim në UE. Të gjitha ato kanë nevojë të zhvillojnë shoqërinë e informacionit si vegël për zhvillim ekonomik dhe social. Nga ana tjetër, të gjitha ato kanë nivel të ndryshëm të arritjeve dhe fokuse të ndryshme në krijimin e politikave dhe zbatimin e tyre. Bashkëpunimi regjional dhe këmbimi i arritjeve të suksesshme janë në nivel jo të kënaqshëm. Nevojat aktuale dhe ato të ardhshmet kërkojnë bashkëpunim dhe ndërlidhje më të madhe mes ekspertëve për

shoqëri të informacionit si në nivelin politik ashtu edhe në atë praktik. Veçanërisht, kërkojnë sinkronizim të sistemit qeveritar për komunikime me anë të adoptimit të standardeve të njëjta si vegël për arritjen e kriteriumeve evropiane. Kjo nevojë është evidente edhe në shoqërinë e qytetarëve, sepse rritja e solidaritetit bashkë me ndarjen e përvojave dhe njohurive në nivel regjional do të kontribuojë për efikasitet më të madh të sektorit lokal joqeveritar.

Te shembulli i Maqedonisë, pothuajse të gjithë faktorët relevant prej aktorëve politik të të gjitha ngjyrave deri tek përfaqësuesit e sektorit afarist dhe atë të qytetarëve, vazhdimisht kanë shprehur nevojën për ndërtimin e shoqërisë së informacionit në vend si një element kryesor për zhvillimin ekonomik dhe si një mjet për inkluzionin e rritur të bashkësive dhe grupeve të ndryshme. Kjo marrëveshje, e cila është në nivel nacional, çon kah implementimi i disa orvatjeve ligjore dhe politike prej të cilave më të rëndësishme janë Ligji për komunikime elektronike dhe Strategjia nacionale për zhvillimin e shoqërisë së informacionit. Me përkrahjen financiare nga ana e UNDP dhe FISHHM, Strategjia nacionale për zhvillimin e shoqërisë së informacionit u përgatit nga grupi punues i përbërë prej ekspertëve të të gjitha sferave të shoqërisë dhe u koordinua nga ana e Komisionit për teknologji te informacionit. Me përkrahjen e Presidentit, Strategjia u pranua nga Qeveria në qershor, ndërsa Parlamenti e votoi me koncenzen në shtator të vitit 2005. Ngjashëm si Maqedonia, më tepër vende të Evropës juglindore ndërtuan strategji të tyre nacionale për TIK, por gjecin me implementimin e saj.

Gjatë diskutimeve në konferencë u potencua se vendet e Evropës juglindore duhet të ndërmarrin përpjekje të domosdoshme dhe të koordinuara që ta arrijnë nivelin aktual të zhvillimit të vendeve anëtare të Unionit Evropian. Organizatat joqeveritare në partneritet me qeveritë dhe sektorin privat duhet të kenë rolin kryesor në zhvillimin e shoqërisë së informacionit dhe të jenë garantues se tranzicioni kah shoqëria e informacionit implementohet në mënyrë e cila është në dobi për të gjitha segmentet e shoqërisë dhe në mënyrë e cila nuk do t'i rrezikojë të drejtat dhe liritë individuale. Siç përmendi Anton O'Lahtnain ("Të drejtat digjitale Irlandë" organizatë anëtare e EDRI): "Është shumë e rëndësishme të vendosen mirëqenia dhe dinjiteti i qytetarëve në zemër të e-shoqërisë."

Gjithashtu, u theksua se nuk ka sukses të madh pa përfshirje të tërësishme të sektorit joqeveritar i cili i paraqet interesat e qytetarëve në mënyra të ndryshme dhe vepron si urë mbi hendekun të cilin shpesh e hasim mes qytetarëve dhe qeverive, i shkaktuar nga mosbesimi.

Sfidat me të cilat do të ballafaqohet regjioni në të ardhmen do të kërkojnë bashkëpunim më të madh, më tepër shkathtësi, rritje të produktivitetit dhe dijeni më të thellë lidhur me çështjet që rrjedhin nga përdorimi i TIK dhe ndikimi i tyre në shoqërinë tonë.

Bardhyl Jashari

Drejtor

Fondacioni Metamorfozis

Second International Conference “e-Society.Mk 2006”

E-Society in South-East Europe
Best Practices in

Institutional Framework Building

E-government and Citizen Participation
Freedom of Information and Data Privacy
e-Commerce, Cyber-Crime
and Cyber-Security legislation
New Media Influence on Policy
Partnership, networking and building synergy
for bridging the gap eSEE and eEU
Recommendation considering the copyrights

Втора меѓународна конференција „e-Општество.Мк 2006”

E-Општество во Југоисточна Европа

Најдобри практики при изградба на институционална рамка

E-владеење и граѓанско учество
Слободен пристап до информации
и заштита на лични податоци
E-трговија, компјутерски криминал
и законска рамка за сигурност
Влијание на новите медиуми
на применетите политики
Партнерство, вмрежување и градење синергии
за надминување на јазот помеѓу eЈИЕ и eЕУ
Препорака во врска со авторски права

Konferenca e dytë ndërkombëtare “e-Shoqëri.Mk 2006”

E-shoqëria në Evropën Juglindore

Praktikat më të mira për ndërtimin e kornizës institucionale

E-qeverisja dhe pjesëmarrja qytetare
Qasje e lirë deri te informatat dhe mbrojtja
e të dhënave personale
E-tregtia, krimi kompjuterik
dhe korniza ligjore për siguri
Ndikimi i mediumeve te reja ne politikat e zbatuara
Partneriteti, lidhja në rrjetë dhe krijimi i sinergjive
për tejkalimin e hendekut në mes eELJ dhe eUE
Rekomandime në lidhje me të drejtat e autorit

- ▮ Current delays in implementation of national policies and strategies for development of information society lead to deceleration of overall eurointegration process in the region. Besides providing declarative support, the governments should urgently and immediately provide actual implementation of the projects projected in the action plans, thus demonstrating their commitment to overall development of society and economy.
- ▮ Inclusion of the governments from the region in the eSEE and eSEE+ initiatives of the Stability Pact provides solid base for building information society and individual governments should increase their participation in this framework. In addition, we recommend strengthening the participation of stakeholders representing other sectors in the initiative: education, private sector and NGO sector.
- ▮ We recommend creation of a single national government body, agency or ministry, depends on the specification of the countries. This body should be responsible for preparing the necessary legal framework, and implementation of national strategies and action plans for development of information society. That body should take care of regional cooperation and coordination for achieving the common goals.
- ▮ National strategies should be adapted to the new EU strategy for information society – i2010, at the same time providing increased support in implementation of already adopted policies and strategies.
- ▮ Public awareness should be raised that building information society is not just IT experts’ job, but that all citizens are responsible for this process. The necessary mainstreaming of information society development will be aided by using clear, unambiguous and non-technical terminology in the process of policy creation.

- Тековните доцнења во спроведувањето на националните политики и стратегии за развој на информатичко општество доведуваат до успорување на целокупниот процес на евроинтеграција на регионот. Итно и неодољно е потребно владите, освен декларативна поддршка, да обезбедат суштинско спроведување на проектите од акционите планови, со што ќе ја демонстрираат својата посветеност кон севкупниот општествен и економски развој.
- Поврзувањето на владите во рамките на иницијативите eJIE и eJIE+ на Пактот за стабилност обезбедува одлична основа за изградба на информатичкото општество и индивидуалните влади треба да го зголемат своето учество во неа. Едновремено, препорачуваме во иницијативата да се зајакне учеството и на чинителите од другите сектори – образованието, приватниот и невладиниот сектор.
- Препораките се да се направи едно тело, агенција или посебно министерство, зависно од спецификите на државите. Ова тело треба да биде одговорно за донесување на неопходната законска инфраструктура и спроведување на националните стратегии и акциони планови за развој на информатичко општество. Истото тело треба да води грижа за регионална соработка и координација во насока на постигнување на заедничките цели.
- Националните стратегии треба да бидат прилагодени кон новата стратегија на ЕУ за информатичко општество - и2010, едновремено обезбедувајќи зголемена поддршка на спроведувањето на веќе донесените политики и стратегии.
- Треба да се јакне свеста дека изградбата на информатичко општество не е работа само на информатичарите, туку на сите граѓани и како таква треба да стане дел од главните општествени текови. Ова, меѓу другото ќе се постигне и со користење на јасна, недвосмислена и нетехничка терминологија при изработката на применети политики од оваа област.
- Vonesat aktuale në implementimin e politikave nacionale dhe strategjive për zhvillimin e shoqërisë së informacionit sjellin deri në ngadalësimin e gjithë procesit të eurointegritim në regjion. Është urgjente dhe e pashmangshme që qeveritë përveç përkrahjes deklarative të sigurojnë edhe implementim thelbësor të projekteve nga planet akcionale, me çka do të demonstrojnë përkushtimin e tyre në zhvillimi i gjithmbarshëm shoqëror dhe ekonomik.
- Lidhja e qeverive në kuadër të iniciativave eJIL dhe eJIL+ te taktit për stabilitet siguron bazë të shkëlqyeshme për ndërtimin e shoqërisë së informacionit dhe qeveritë individuale duhet ta risin pjesëmarrjen e tyre në të. Njëkohësisht, rekomandojmë në këtë iniciativë të përforcohet edhe pjesëmarrja e faktorëve nga sektorë tjerë – arsimit, sektori privat dhe ai joqeveritar.
- Rekomandimet janë të krijohet një trup, agjension ose një ministri e veçantë, varësisht prej specifikave në çdo shtet. Ky trup duhet të jetë përgjegjës për vendosjen e infrastrukturës së domosdoshme ligjore dhe zbatimin e strategjive nacionale dhe planeve aksionale për zhvillimin e shoqërisë së informacionit. I njëjti trup duhet të kujdeset për bashkëpunimin dhe koordinimin në drejtim të arritjes së qëllimeve të përbashkëta.
- Strategjitë nacionale duhet të jenë të përshtatura kah startegjia e re e Unionie Evropian (UE) për shoqëri të informacionit – i2010, njëkohësisht duke siguruar përkrahje më të madhe për implementimin e politikave dhe strategjive të sjellura.
- Duhet të ngrihet e forcohet vetëdija se ndërtimi i shoqërisë së informacionit nuk është punë vetëm për informatikentët, por edhe e të gjithë qytetarëve dhe si e tillë duhet të bëhet pjesë e rrjedhave kryesore shoqërore. Kjo, mes tjerash do të arrihet edhe me përdorimin e terminologjisë së qartë, jo teknike dhe jo të dykuptimtë gjatë përpilimit të politikave të zbatuara në këtë lëmi.

Second International Conference “e-Society.Mk 2006”

E-Society in South-East Europe
Best Practices in Institutional Framework Building

E-government and Citizen Participation

Freedom of Information and Data Privacy

e-Commerce, Cyber-Crime

and Cyber-Security legislation

New Media Influence on Policy

Partnership, networking and building synergy

for bridging the gap eSEE and eEU

Recommendation considering the copyrights

Втора меѓународна конференција „e-Општество.Мк 2006”

E-Општество во Југоисточна Европа

Најдобри практики при изградба

на институционална рамка

E-владеење и граѓанско учество

Слободен пристап до информаци

и заштита на лични податоци

E-трговија, компјутерски криминал

и законска рамка за сигурност

Влијание на новите медиуми

на применетите политики

Партнерство, вмрежување и градење синергии

за надминување на jazот помеѓу eJIE и eEU

Препорака во врска со авторски права

Konferenca e dytë ndërkombëtare “e-Shoqëri.Mk 2006”

E-shoqëria në Evropën Juglindore

Praktikat më të mira për ndërtimin e kornizës

institucionale

E-qeverisja dhe pjesëmarrja qytetare

Qasje e lirë deri te informatat dhe mbrojtja

e të dhënave personale

E-tregtia, krimi kompjuterik

dhe korniza ligjore për siguri

Ndikimi i medimeve te reja ne politikat e zbatuara

Partneriteti, lidhja në rrjetë dhe krijimi i sinergjive

për tejkalimin e hendekut në mes eELJ dhe eUE

Rekomandime në lidhje me të drejtat e autorit

Strong political will of the governments is needed for development of information society in the region through implementation of the adopted documents (national strategies, policies and action plans for development of information society) and through allocating budgetary funds specially aimed for this purpose.

Past experience has shown that use of closed standards leads to difficulties in the work and decreased opportunity for inclusion of all stakeholders in the development of information society. In order to provide the highest interoperability level between all e-services users the governments should provide continual communication by using open standards defined by the relevant international organisations and bodies (EU-IDABC, W3C, OASIS).

Some governmental e-services are already offered in the countries from the region. However, the governments should strive at providing all 20 basic e-services taken into account in development level benchmarking by the EU.

Successful examples of implementing e-services illustrate the need of comprehensive and systematic cooperation between all the ministries, coordinated at highest governmental level.

Governments should make their best efforts to raise public awareness about benefits from using e-services by constant informing and educating the citizens via available mechanisms, especially through formal education, as well as increased cooperation with nongovernmental sector and media.

At the implemented e-services responsible civil servants should pay great attention to maintenance, information updating, as well as constant training of civil servants and care for data protection.

Taking into consideration free and open source software options and alternatives when selecting solutions for e-governance applications increases market competition that leads to enhanced quality and quantity.

- За развој на информатичкото општество во регионот е потребна силна политичка волја на владите преку спроведување на веќе донесените документи (национални стратегии, политики и акциони планови за развој на информатичко општество) и преку обезбедување на буџетски средства посебно определени за оваа намена.
- Досегашните искуства укажуваат дека користењето на затворени стандарди доведува до тешкотии во работата и намалена можност за вклучување на сите чинители во развојот на информатичкото општество. За да обезбедат највисоко ниво на интероперабилност помеѓу сите корисници на е-услугите, властите треба да обезбедат непречена комуникација преку користење на отворени стандарди, пропишани од релевантните меѓународни организации и тела (EU-IDABC, W3C, OASIS).
- Во земјите од регионот веќе се нудат определени владини услуги по електронски пат. Но, владите треба да вложат напор за да ги обезбедат сите основни 20 е-услуги кои се земаат предвид при мерењето на нивото на развој од страна на ЕУ.
- Успешните примери на воспоставување е-услуги укажуваат на потребата за сеопфатна и систематска соработка помеѓу сите министерства координирана од највисоко владино ниво.
- Владите треба да вложат напори да се подигне нивото на јавна свест за полезноста од користењето на е-услугите, преку постојано информирање и едукација на граѓаните, со користење на расположливи механизми, особено преку формалниот образовен систем, како и зголемена соработка со невладиниот сектор и со медиумите.
- Кај воспоставените системи за е-услуги, одговорните владини службеници треба да посветат особено внимание на нивно редовно одржување, ажурирање на информациите, како и на постојана обука на државните службеници и грижа за сигурноста на податоците.
- Земањето предвид на слободниот софтвер при изборот на решенија за апликации за е-владаење ја зголемува конкурентноста на пазарот, која доведува до зголемување на квантитетот и квалитетот.
- Пër zhvillimin e shoqërisë së informacionit nevojitet vullnet i fortë politik i qeverive nëpërmjet implementimit të dokumenteve të sjellura (strategjitë nacionale, politikat dhe planet akcionale për zhvillimin e shoqërisë së informacionit) dhe me ndihmën e sigurimit të mjeteve buxhetore të caktuara veçanërisht për këtë qëllim.
- Përvojat e deritanishme tregojnë se përdorimi i standardeve të mbyllura sjell vështirësi në punë dhe zvogëlon mundësinë për kyçje të të gjithë faktorve në zhvillimin e shoqërisë së informacionit. Që të sigurojnë nivel më të lartë të interoperabilitetit mes të gjithë shfrytëzuesve të e-shërbimeve, autoritetet duhet të sigurojnë komunikim të pandërprerë me ndihmën e shfrytëzimit të standardeve të hapura, të shkruara nga organizatat relevante ndërkombëtare dhe trupa (UE – IDABC, W3C, OASIS).
- Në vendet në regjion ofrohen shërbime të caktuara qeveritare në mënyrë elektronike. Por, qeveritë duhet të japin mund që t'i sigurojnë të gjitha 20 e-shërbimet themelore të cilat merren parasysh gjatë matjes së nivelit të zhvillimit nga ana e UE.
- Shembujt e suksesshëm të implementimit të e-shërbimeve tregojnë në nevojën për bashkëpunim të gjithmbarshëm dhe sistematik ndërmjet gjitha ministrive të koordinuar nga niveli më i lartë qeveritar.
- Qeveritë duhet të japin mund që të rritet niveli i vetëdijes publike për dobinë nga përdorimi i e-shërbimeve, nëpërmjet informimit të vazhdueshëm dhe edukimit të qytetarëve, me përdorimin e mekanizmave që i kanë në dispozicion, nëpërmjet sistemit formal të arsimit, si dhe të ritet bashkëpunimi me sektorin joqeveritar dhe me mediумet.
- Tek sistemet e implementuara për e-shërbime, nëpunësit përgjegjës qeveritar duhet t'i kushtojnë kujdes të veçantë azhurnimit dhe mirëmbajtjes së rregullt të informatave, edukimit të vazhdueshëm të nëpunësve shtetëror dhe të kujdesen për sigurinë e të dhënave.
- Marrja parasysh e softuerit të lirë gjatë zgjedhjes së aplikacioneve për e-qeverisje rrit konkurrencën në treg, kjo shpie deri në rritjen e kuantitetit dhe kвалитetit.

Second International Conference “e-Society.Mk 2006”

E-Society in South-East Europe
Best Practices in Institutional Framework Building
E-government and Citizen Participation

Freedom of Information and Data Privacy
e-Commerce, Cyber-Crime
and Cyber-Security legislation
New Media Influence on Policy
Partnership, networking and building synergy
for bridging the gap eSEE and eEU
Recommendation considering the copyrights

Втора меѓународна конференција „e-Општество.Мк 2006”

E-Општество во Југоисточна Европа
Најдобри практики при изградба
на институционална рамка

E-владеење и граѓанско учество

**Слободен пристап до информации
и заштита на лични податоци**

E-трговија, компјутерски криминал

и законска рамка за сигурност

Влијание на новите медиуми

на применетите политики

Партнерство, вмрежување и градење синергии

за надминување на jazот помеѓу eJIE и eEU

Препорака во врска со авторски права

Konferenca e dytë ndërkombëtare “e-Shoqëri.Mk 2006”

E-shoqëria në Evropën Juglindore

Praktikat më të mira për ndërtimin

e kornizës institucionale

E-qeverisja dhe pjesëmarrja qytetare

**Qasje e lirë deri te informatat
dhe mbrojtja e të dhënave personale**

E-tregtia, krimi kompjuterik

dhe korniza ligjore për siguri

Ndikimi i mediemeve te reja ne politikat e zbatuara

Partneriteti, lidhja në rrjetë dhe krijimi i sinergjive

për tejkalimin e hendekut në mes eELJ dhe eUE

Rekomandime në lidhje me të drejtat e autorit

■ Civil rights and freedoms should be protected in the use of ICT, as precondition for democratisation of societies – human dignity and wellbeing should be at the heart of e-society.

■ ICT makes collection of personal data from the citizens easier, contrary to the principles of “necessity” and “proportionality” – that is why legal and institutional framework for preventing misuse is necessary. We recommend implementation of the guidelines on the protection of privacy and transborder flows of personal data adopted by the international associations as OECD on state level, and EDRI on European NGO sector level.

■ State bodies should make special effort for preventing all kinds of privacy misuse by strict adherence to the laws, introducing precise internal procedures and publishing their privacy policies in all forms of communication.

■ Proactive implementation of Law on Free Access to Information of Public Character (Freedom of Information Act) strengthens trust among citizens towards the institutions (information holders) and will lead to more efficient work of the institutions.

■ Consistent implementation of Law on Personal Data Protection and Law on Free Access to Information of Public Character, as well as of other relevant European standards, provides achieving balance between these two freedoms.

- Граѓанските права и слободи треба задолжително да бидат заштитени и при користењето на ИКТ, како предуслов за демократизација на општествата – човековото достоинство и благосостојба треба да бидат „срцето“ на е-општеството.
- ИКТ го олеснува прибирањето на лични податоци од граѓаните спротивно на принципите на „неопходност“ и „пропорционалност“ – затоа е неопходна правна и институционална рамка за спречување на евентуална злоупотреба. Препорачуваме спроведување на насоките за заштита на приватноста и прекуграничен проток на лични податоци кои ги донесуваат меѓународните асоцијации како ОЕЦД на ниво на држави и ЕДРИ на ниво на европскиот невладин сектор.
- Државните органи треба да вложат посебен напор за спречување на сите видови злоупотреба на приватноста со строго почитување на законите и воспоставување прецизни интерни процедури и објавување на нивните политики за приватност при сите форми на комуникација.
- Проактивното спроведување на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер ја зајакнува довербата на граѓаните кон институциите (иматели на информации) и ќе доведе до нивно поефикасно работење.
- Доследното спроведување на Законот за заштита на личните податоци и Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер, како и на другите релевантни европски стандарди, овозможува постигнување рамнотежа помеѓу овие две слободи.
- Тë drejtat e qytetarëve dhe liritë e tyre duhet doemos të jenë të mbrojtura edhe gjatë përdorimit të TIK, si parakusht për demokratizimin e shoqërive – dinjiteti njerëzor dhe mirëqenia duhet te jene “zemra” e e-shoqërisë.
- TIK e lehtëson përmbledhjen e të dhënave personale prej qytetarëve në kundërshtim me principet “domosdoshmëri” dhe “proporcionalitet” – prandaj është e domosdoshme korniza ligjore dhe institucionale për pengimin e keqpërdorimit të mundshëm. Rekomandojmë zbatimin e kaheve për mbrojtjen e privatësisë dhe rrjedhën tejkuftare të të dhënave personale të cilat i sjellin shoqatat ndërkombëtare si OECD në nivel të shteteve dhe EDRI në nivel të sektorit joqeveritar European.
- Organet shtetërore duhet të japin mund të veçantë për pengimin e të gjitha llojeve të keqpërdorimeve të privatësisë duke respektuar ligjet dhe për implementimin e procedurave interne precize të politikave të tyre për privatësi pranë gjitha formave të komunikimit.
- Implementimi proaktiv i Ligjit për qasje të lirë deri te informatat e karakterit publik e rrit besimin e qytetarëve ndaj institucioneve (të informatave) dhe do të sjellë punë më efikase të tyre.
- Implementimi i mirfilltë i Ligjit për mbrojtjen e të dhënave personale dhe Ligjit për qasje të lirë deri te informatat të karakterit publik, si dhe i standardeve tjera relevante evropiane, mundëson arritjen e baraspeshës ndërmjet këtyre dy lirive.

Second International Conference “e-Society.Mk 2006”

E-Society in South-East Europe
Best Practices in Institutional Framework Building
E-government and Citizen Participation
Freedom of Information and Data Privacy
**e-Commerce, Cyber-Crime
and Cyber-Security legislation**
New Media Influence on Policy
Partnership, networking and building synergy
for bridging the gap eSEE and eEU
Recommendation considering the copyrights

Втора меѓународна конференција „e-Општество.Мк 2006”

E-Општество во Југоисточна Европа
Најдобри практики при изградба
на институционална рамка
E-владеење и граѓанско учество
Слободен пристап до информации
и заштита на лични податоци

E-трговија, компјутерски криминал и законска рамка за сигурност

Влијание на новите медиуми
на применетите политики
Партнерство, вмрежување и градење синергии
за надминување на јазот помеѓу eJIE и eEU
Препорака во врска со авторски права

Konferenca e dytë ndërkombëtare “e-Shoqëri.Mk 2006”

E-shoqëria në Evropën Juglindore
Praktikat më të mira për ndërtimin
e kornizës institucionale
E-qeverisja dhe pjesëmarrja qytetare
Qasje e lirë deri te informatat
dhe mbrojtja e të dhënave personale

E-tregtia, krimi kompjuterik dhe korniza ligjore për siguri

Ndikimi i mediemeve te reja ne politikat e zbatuara
Partneriteti, lidhja në rrjetë dhe krijimi i sinergjive
për tejkalimin e hendekut në mes eELJ dhe eUE
Rekomandime në lidhje me të drejtat e autorit

- ▮ Overall safety of ICT systems as well as of data integrity provides building of trust relationships between all stakeholders both on national and international level. Institutions, organisations and companies should be certified by internationally accepted ICT security standards such are ISP 17799 and 27001 as a guaranty of safety of their ICT systems.
- ▮ Governments should make efforts to raise public awareness about importance of safety through constant informing and educating not only for people in charge in the appropriate institutions, but also citizens and business sector via available mechanisms, especially through formal education, as well as increased cooperation with nongovernmental sector and media
- ▮ Cyber-crime cases in the countries from the region led to blacklisting the countries, thus inhibiting e-commerce development. We need coordination, concrete action and strengthening capacities of relevant institutions in order to decrease computer crime influence and to improve the negative image.
- ▮ A lot of must to be done for development of e-business through development of appropriate institutional framework and inciting e-business in private sector. Current offer of financial e-transactions is restricted to some segments, such is banking. They should be comprehensively applied in public institutions and private companies for cash-free payment and e-business to start functioning.

E-трговија, компјутерски криминал и законска рамка за сигурност

- Сигурноста на ИКТ-системите во целост како и интегритетот на податоците овозможува односи на доверба помеѓу сите чинители како на национално така и на меѓудржавно ниво. Институциите, организациите и фирмите треба да се сертифицираат според меѓународните општоприфатени стандарди за ИКТ сигурност како ИСО 17799 и 27001 како гаранција на сигурноста на нивните ИКТ системи.
- Владите треба да вложат напори да се подигне нивото на јавна свест за важноста на сигурноста, преку постојано информирање и едукација, не само на одговорните лица во соодветните институции, туку и на граѓаните и на деловните субјекти, со користење на расположливите механизми, особено преку формалниот образовен систем, како и зголемена соработка со невладиниот сектор и со медиумите
- Случаите на компјутерски криминал во земјите од регионот доведоа до нивното ставање на „црни листи“ што го оневозможува развојот на е-трговијата. Потребна е координација, конкретна акција и јакнење на капацитетите на релевантните институции со цел да се намали влијанието на компјутерскиот криминал и да се поправи негативниот имиџ.
- За развојот на е-бизнисот треба уште многу да се направи преку развој на соодветна институционална рамка и негово поттикнување во приватниот сектор. Постојната понуда на финансиски е-трансакции засега е ограничена на поедини сегменти како на пример банкарството. Потребно е нивно сеопфатно воведување во јавните институции и приватните фирми со цел да заживее безготовинското плаќање и е-бизнисот воопшто.

E-tregtia, krimi kompjuterik dhe korniza ligjore për siguri

- Siguria e TIK-sistemeve ne tërësi si dhe integriteti i te dhënave mundëson marrëdhënie të besimit ndërmjet të gjithë faktorve si ne nivel nacional ashtu edhe ne nivelin ndërshtetëror. Institucionet, organizatat dhe firmat duhet te certifikohen sipas standardeve ndërkombëtare për TIK sigurinë, si dhe sipas standardeve ISO 17799 dhe 27001 si garanci për siguri te TIK-sistemeve te tyre.
- Qeveritë duhet te japin me tepër mund qe te ngrihet niveli i vetëdijes publike për rëndësinë e sigurisë edhe atë me ndihmën e informimit te vazhdueshëm dhe edukimit, jo vetëm te personave përgjegjës ne institucionet përkatëse, por edhe te qytetareve dhe subjekteve afariste, me përdorimin e mekanizmave qe janë në dsiponim, veçanërisht me sistemin formal te arsimimit, si dhe te ritet bashkëpunimi me sektorin joqeveritar dhe me mediumet.
- Rastet e krimit kompjuterik ne vendet ne regjion sollën deri ne vendosjen e tyre ne “listat e zeza” gjë që pengon zhvillimin e e-tregtisë. Nevojitet koordinim, aksion konkret dhe përforcimi i kapaciteteve te institucioneve relevante me qellim qe te zvogëlohet ndikimi i krimit kompjuterik dhe te përmirësohet imixhi negativ.
- Për zhvillimin e e-biznesit duhet te behet edhe shume me ndihmën e zhvillimit te kornizës përkatëse institucionale dhe nxitjen e tij ne sektorin privat. Oferta aktuale e e-transaksioneve financiare tani për tani është e kufizuar ne segmente te veçanta si për shembull bankimi. Është e nevojshme përfshirja e gjithmbarshme e tyre ne institucionet publike dhe firmat me qellim qe te ngjallet pagesa pa te holla dhe e-biznesi ne përgjithësi.

Second International Conference “e-Society.Mk 2006”

E-Society in South-East Europe
Best Practices in Institutional Framework Building
E-government and Citizen Participation
Freedom of Information and Data Privacy
e-Commerce, Cyber-Crime
and Cyber-Security legislation

New Media Influence on Policy
Partnership, networking and building synergy
for bridging the gap eSEE and eEU
Recommendation considering the copyrights

Втора меѓународна конференција „e-Општество.Мк 2006”

E-Општество во Југоисточна Европа
Најдобри практики при изградба
на институционална рамка
E-владеење и граѓанско учество
Слободен пристап до информаци
и заштита на лични податоци
E-трговија, компјутерски криминал
и законска рамка за сигурност

**Влијание на новите медиуми
на применетите политики**
Партнерство, вмрежување и градење синергии
за надминување на јазот помеѓу eЈИЕ и eЕУ
Препорака во врска со авторски права

Konferenca e dytë ndërkombëtare “e-Shoqëri.Mk 2006”

E-shoqëria në Evropën Juglindore
Praktikat më të mira për ndërtimin
e kornizës institucionale
E-qeverisja dhe pjesëmarrja qytetare
Qasje e lirë deri te informatat
dhe mbrojtja e të dhënave personale
E-tregtia, krimi kompjuterik
dhe korniza ligjore për siguri

**Ndikimi i medimeve te reja
ne politikat e zbatuara**
Partneriteti, lidhja në rrjetet dhe krijimi i sinergjive
për tejkalimin e hendekut në mes eELJ dhe eUE
Rekomandime në lidhje me të drejtat e autorit

- Decision makers should incite and accelerate the process of media digitalisation thus increasing technical quality and wider realisation of freedom of expression. Clear strategy for broadcasting digitalisation should be clearly defined in accordance with the EU plans.
- The internet and other forms of new digital media offer many more ways for content to get to audiences and is not so geographically limited or is not at all geographically limited. Media digitalisation and emerging of new media also provide increased availability and accessibility to the handicapped people.
- States must reconsider their regulatory frameworks to account for the changes, paying particular attention to the fact that resources for the dissemination of content are no longer limited as with terrestrial analogue technology. Both for internet and digital broadcast media, states should consider regulation based on the country of origin rather than the location of the potential audiences.
- The internet and digital media provide the space for freedom of expression to be truly realized. Of course there is dangerous and illegal content on the internet and other new media as well, but states should be careful to differentiate between what is only distasteful or unpleasant and what it really illegal so as not to over regulate. Harsh restrictions on content have proven ineffective in that they do not manage to stop what regulators actually want to stop, but they unduly limit legitimate content producers. This accentuates the need for clear and unbiased defining of criteria, public bodies in charge of prevention of misuse, and transparent decision procedures, especially in controversial cases.

- Носителите на одлуки треба да го поттикнат и забрзаат процесот на дигитализација на медиумите со што ќе овозможат подигнување на техничкиот квалитет и пошироко реализирање на правата на изразување. Потребно е дефинирање на јасна стратегија за дигитализација на радиодифузијата која ќе биде усогласена со плановите на ЕУ.
- Интернетот и другите форми на нови дигитални медиуми нудат многу повеќе начини за пренос на содржините до публиките, кои малку или воопшто не се под влијание на географските ограничувања. Дигитализацијата на медиумите и појавата на нови видови медиуми овозможува зголемување на достапноста и пристапноста на содржините до лицата со посебни потреби.
- Државите треба да ги земат предвид промените кои ги носи дигитализацијата и да ги прилагодат законските рамки, особено внимавајќи на фактот дека ресурсите за пренос на содржините повеќе не се ограничени, како во случајот со терестијалната аналогна технологија. И во врска со интернет и во врска со дигитализираните поранешни радиодифузни медиуми, владите треба да ја земат предвид законската рамка врз основа на земјата на производство, а не врз основа на локацијата на потенцијалните публики.
- Интернет и дигиталните медиуми обезбедуваат простор за целосна реализација на слободата на изразување. Секако дека преку нив се пренесуваат и опасни и нелегални содржини, но државите мора да внимаваат и да прават разлика помеѓу случаите на безвкусни или непријатни содржини и она што е навистина нелегално, а особено да не донесуваат премногу законски ограничувања. Строгите ограничувања на содржините се покажаа како неефективни, оти тие не успеваат да го спречат она што регулаторите всушност сакаат да го спречат, туку неоправдано ги ограничуваат легалните и легитимните креатори на содржини. Ова ја нагласува потребата за јасно и недвосмислено дефинирање на критериуми, надлежни тела и транспарентни процедури за одлучување, особено кога се работи за контроверзни содржини.

- Bartësit e vendimeve duhet ta nxisin dhe shpejtojnë procesin e digjitalizimit të mediuemeve me çka do të mundësojnë rritje të kualitetit teknik dhe realizim më të gjërë të të drejtës së të shprehurit. Nevojitet definim i një strategjie të veçantë për digjitalizimin e radiodifuzionit e cila do të jetë e përshtatur me planet e UE.
- Interneti dhe format tjera të mediuemeve të reja digjitale ofrojnë shumë më tepër mënyra për bartje të përmbajtjeve deri te publiku (audiencia), të cilët pak ose aspak nuk janë nën ndikimin e kufizimeve gjeografike. Digjitalizimi i mediuemeve dhe paraqitja e llojeve të reja të mediuemeve mundëson rritje të disponueshmërisë dhe qasjes së përmbajtjeve deri te personat me nevoja të veçanta.
- Shtetet duhet t'i marrin parasysh ndryshimet që i sjell digjitalizimi dhe t'i përshtatin kornizat ligjore, veçanërisht duke pasur kujdes në faktin se resurset për bartje të përmbajtjeve nuk janë më të kufizuara, si në rastin me teknologjinë analoge terestiale. Edhe në lidhje me internetin edhe në lidhje me mediuemet e digjitalizuar radiodifuze të mëparshme, qeveritë duhet të marrin parasysh kornizën ligjore në bazë të shtetit të prodhimit, e jo në bazë të lokacionit të audiencës (publikut) potenciale.
- Interneti dhe mediuemet digjitale sigurojnë hapësirë për realizimin e tërësishtë të lirisë së të shprehurit. Gjithsesi se nëpërmjet tyre barten edhe përmbajtje të rrezikshme dhe jolegale, por shtetet duhet të kenë kujdes dhe të bëjnë dallim në mes rasteve të përmbajtjeve të pakënshme e pa shije nga ajo se çka me të vërtetë është jolegale, veçanërisht të mos sjellin shumë kufizime ligjore. Kufizimet e reptëshme të përmbajtjeve u treguan joefektive, sepse nuk arrijnë të ndalojnë atë që rregullatorët me të vërtetë duan ta ndalojnë, por, paarsyeshëm krijuesit legjitim dhe legal të përmbajtjeve. Kjo e thekson nevojën për definim të qartë dhe të njëkuptim të kriteriumeve, trupa përgjegjës dhe procedura transparente për vendosje, veçanërisht kur bëhet fjalë për përmbajtje kontroverze.

Second International Conference “e-Society.Mk 2006”

E-Society in South-East Europe
Best Practices in Institutional Framework Building
E-government and Citizen Participation
Freedom of Information and Data Privacy
e-Commerce, Cyber-Crime
and Cyber-Security legislation
New Media Influence on Policy

**Partnership, networking and building synergy
for bridging the gap eSEE and eEU**
Recommendation considering the copyrights

Втора меѓународна конференција „e-Општество.Мк 2006”

E-Општество во Југоисточна Европа
Најдобри практики при изградба
на институционална рамка
E-владеење и граѓанско учество
Слободен пристап до информации
и заштита на лични податоци
E-трговија, компјутерски криминал
и законска рамка за сигурност
Влијание на новите медиуми
на применетите политики

**Партнерство, вмрежување и градење синергии
за надминување на јазот помеѓу eJIE и eEU**
Препорака во врска со авторски права

Konferenca e dytë ndërkombëtare “e-Shoqëri.Mk 2006”

E-shoqëria në Evropën Juglindore
Praktikat më të mira për ndërtimin
e kornizës institucionale
E-qeverisja dhe pjesëmarrja qytetare
Qasje e lirë deri te informatat
dhe mbrojtja e të dhënave personale
E-tregtia, krimi kompjuterik
dhe korniza ligjore për siguri
Ndikimi i mediemeve te reja ne politikat e zbatuara

**Partneriteti, lidhja në rrjetë dhe krijimi i sinergjive
për tejkalimin e hendekut në mes eEJL dhe eUE**
Rekomandime në lidhje me të drejtat e autorit

- ▮ The issue of bridging the gap between eSEE and eEU is political issue demanding political will, but at the same time it is to a great extent technical and economical issue, so we cannot expect that all needs will be meet at once, i.e. only with political decision, but also requires networking and hard work by all of us in order to bridge this gap.
- ▮ Biggest points which are important for implementation of partnerships are partnerships between governments, business and civil sector. Introducing monitoring tools will provide simplified cooperation between all parties, thus enabling increased control of the process and constant pressure to bodies responsible for delivering results.
- ▮ What we need for bridging the gap eSEE and eEU is sustainability, endurance, system and approach that will practically provide sustainability because we need initiative, ownership, and decreasing dependance on foreign projects, both from the regional and state aspect.
- ▮ Building partnership between governments, business and civil sector as well as international donors is foundation for sustainable development of information society in the region. Local stakeholders should more efficiently take the opportunity for acquiring knowledge and experience from international organisations/institutions/donors, stressing the needs identifying by local communities at the same time.

- ▮ Прашањето на премостување на јазот еЕУ-еЈЕЕ е политичко прашање чие решавање бара политичка волја, но исто така многу е и техничко и економско прашање, така што не можеме да сметаме дека сите потреби ќе бидат задоволени одеднаш, односно само со политички одлуки, туку е потребно вмрежување и многу работа од сите нас со цел оваа пукнатина да се покрие.
- ▮ Најголемите точки што се важни во имплементацијата во партнерствата се партнерствата помеѓу владите, бизнисите и граѓанскиот сектор. Воведувањето на алатки за мониторинг ќе овозможи едноставна соработка на сите субјекти, со што ќе се постигне зголемена контрола на процесот и вршење на постојан притисок врз одговорните за испорачување резултати.
- ▮ Она што ни треба за премостување на јазот еЕУ-еЈЕЕ е одржливост, долготрајност, еден систем и пристап што практично ќе обезбеди одржливост бидејќи тоа што ни треба е иницијатива, сопственост и да не зависиме многу од надворешните проекти од регионалниот како и од државниот аспект.
- ▮ Градењето партнерски однос помеѓу владиниот, приватниот и невладиниот сектор како и со меѓународните донатори е основа за одржлив развој на информатичкото општество во регионот. Во тој процес локалните чинители треба поефикасно да ја искористат можноста за стекнување знаења и искуства од меѓународните организации/институции/донатори, истовремено истакнувајќи ги потребите идентификувани од локалните заедници.
- ▮ Чështja e tejkalimit të hendekut eEJL – eUE është çështje politike zgjidhja e së cilës kërkon vullnet politik, por gjithashtu është edhe çështje shumë teknike dhe ekonomike, kështu që nuk mund të presim se të gjitha nevojat do të plotësohen përnjëherë, respektivisht vetëm me vendime politike, por është e nevojshme lidhja në rrjetë dhe shumë punë prej të gjithë neve me qëllim që kjo çarje të mbulohet.
- ▮ Pikat që janë më të rëndësishme në implementimin në partneritet janë partneritetet ndërmjet qeverive, bizneseve dhe sektorit civil. Implementimi i veglave për monitoring do të mundësojë një bashkëpunim ndërmjet gjithë subjekteve, e me këtë do të arrihet kontroll më e madhe e procesit dhe kryerje e një presioni të vazhdueshëm mbi përgjegjësit për dorëzimin e rezultateve.
- ▮ Ajo çka na duhet për tejkalimin e hendekut eEJL - eUE është qëndrueshmëri, afatgjatës, një sistem dhe qasje që praktikisht do të sigurojë qëndrueshmëri sepse ajo çka na duhet është iniciativë, pronësi dhe të mos varem shumë prej projekteve të jashtme nga aspekti regional dhe ai shtetëror.
- ▮ Ndërtimi i marrëdhënieve të partneritetit ndërmjet sektorit qeveritar, privat dhe joqeveritar dhe me donatorët ndërkombëtar është bazament për zhvillim të qëndrueshëm të shoqërisë së informacionit në regjion. Në këtë proces faktorët lokal duhet në mënyrë më efikase të shfrytëzojnë mundësinë për përfitimim e njohurive dhe përvojave prej organizatave ndërkombëtare/ institucioneve/donatorëve, njëkohësisht duke i theksuar nevojat e identifikuar nga bashkësitë lokale.

Second International Conference “e-Society.Mk 2006”

E-Society in South-East Europe
Best Practices in Institutional Framework Building
E-government and Citizen Participation
Freedom of Information and Data Privacy
e-Commerce, Cyber-Crime
and Cyber-Security legislation
New Media Influence on Policy
Partnership, networking and building synergy
for bridging the gap eSEE and eEU

Recommendation considering the copyrights

Втора меѓународна конференција „e-Општество.Мк 2006”

E-Општество во Југоисточна Европа
Најдобри практики при изградба
на институционална рамка
E-владеење и граѓанско учество
Слободен пристап до информации
и заштита на лични податоци
E-трговија, компјутерски криминал
и законска рамка за сигурност
Влијание на новите медиуми
на применетите политики
Партнерство, вмрежување и градење синергии
за надминување на jazот помеѓу eЈИЕ и eЕУ

Препорака во врска со авторски права

Konferenca e dytë ndërkombëtare “e-Shoqëri.Mk 2006”

E-shoqëria në Evropën Juglindore
Praktikat më të mira për ndërtimin
e kornizës institucionale
E-qeverisja dhe pjesëmarrja qytetare
Qasje e lirë deri te informatat
dhe mbrojtja e të dhënave personale
E-tregtia, krimi kompjuterik
dhe korniza ligjore për siguri
Ndikimi i medimeve te reja ne politikat e zbatuara
Partneriteti, lidhja në rrjetë dhe krijimi i sinergjive
për tejkalimin e hendekut në mes eELJ dhe eUE

Rekomandime në lidhje me të drejtat e autorit

- Use of new technologies leads to formal criminalisation of great number of citizens. There are cases when many people can breach copyright without being aware of that. Initiatives such as Creative Commons and Wikipedia are good example that creative authors do not create just for money, but they have other motive: promotion, moral satisfaction, sharing creativity and helping the community. Alteration of the legal framework, that is currently focused on financial motives, is needed towards providing and alleviating the fruits of the creative efforts incited by other motives, not just financial.

Примената на нови технологии доведуваа до формална криминализација на огромен број граѓани, поради ситуации во кои многу луѓе можат да ги прекршат авторските права без да бидат свесни за тоа. Иницијативите како лиценците за Креативни заеднички содржини (Creative Commons) и за Википедија се добар пример дека луѓето што создаваат, не го прават тоа само за пари, туку имаат и друга мотивација: промоција, морална сатисфакција, желба за споделување на креативноста и помагање на заедницата. Потребна е промена на законската рамка, која моментно е фокусирана само на финансиската мотивација, во насока на овозможување и олеснување на заштитата на плодовите на креативниот труд, настанати и од други побуди.

Zbatim i teknologjive të reja solli deri te kriminalizimi formal i një numri të madh të qytetarëve. Ka situata në të cilat shumë njerëz mund t'i thyejnë të drejtat e autorëve duke mos qenë të vetëdijshëm për këtë. Iniciativat, siç janë licencat për Vlera të përbashkëta kreative (Creative Commons) dhe Wikipedia janë shembull i mirë se njerëzit të cilët krijojnë nuk e bëjnë këtë vetëm për të holla, por kanë edhe motivim tjetër: promovim, satisfaksion moral, dëshirë që të ndajnë kreativitetin dhe të ndihmojnë bashkësinë. Korniza ligjore e cila momentalisht është e fokusuar vetëm në motivimin financiar duhet të ndryshohet në drejtim të mundësitimit dhe lehtësitimit të mbrojtjes së fryteve të punës kreative të nxitura edhe nga motive tjera.

society
.mk

Organised by:

Организирано од:

Organizuar nga:

Supported by:

Поддржано од:

Përkrahur nga:

METAMORPHOSIS

Metamorphosis - Foundation for Sustainable ICT Solutions

Метаморфозис - Фондација за одржливи информатички решенија

Metamorfozis - Fondacion per zgjidhje te qendrueshme informatike

www.metamorphosis.org.mk

OPEN SOCIETY INSTITUTE - INFORMATION PROGRAM

www.soros.org/initiatives/information

www.soros.org.mk

OSCE Spillover Mission to Skopje

www.osce.org/skopje

OSCE Representative on Freedom of the Media

www.osce.org/fom